

ՍԱՀԱԿ ՎԱՐԴԱՊԵՏ (ՄՌՈՒՏ)

(Շարունակուած ՍԻՈՆ-ի միացեալ Ապրիլ-Մայիս-Յունիս 2008 թիւէն)

Բանին մարմինը ե՞րբ համարուն եղաւ Անոր, եւ կոչուեցաւ մէկ բնութիւն, եւ մէկ դէմք Յիսուս Քրիստոսի: Մարմնացեալ Բանը ոչ թէ խաչելութենէն եւ յարութենէն ետք մէկ բնութիւն եւ մէկ դէմք եղաւ, ինչպէս ոմանք անուղղափառօրէն եւ ամբարիշտօրէն յանդգնեցան ըսել այդ, քաւ լիցի, եւ քրիստոնեաներ չըլլայ թէ այդպէս խորհին, այլ այդ եղաւ՝ սկսած Սուրբ Կոյսի արգանդէն իսկ՝ Բանին մարմնանալով: Եւ ամէն ինչ որ Բանն էր միշտ, եղաւ եւ Անոր մարմինը՝ Սուրբ Կոյսի որովայնին մէջ: Այս մասին Աթանաս կ'ըսէ. «Բանը մարմին եղաւ, որպէսզի մարմինը ըլլայ Բանն Աստուած»: Եւ Գրիգոր Նիսացի կը գրէ Աղեքսանդրիոյ եպիսկոպոս Թէոփիլոսին. «Ամէն ինչ որ տկար եւ ապականացու բնութիւնն էր, խառնուելով աստուածութեան հետ՝ եղաւ այն ինչ որ աստուածութեանն էր միշտ»: Արդ, տե՛ս հաւաստի զգուշութեամբ, թէ մարմինը եղաւ Բանն Աստուած, կ'ըսէ ինք՝ Աթանաս:

Արդ, Բանը ե՞րբ մարմնացաւ, ո՞չ արդեօք Կոյսի արգանդին մէջ: Ուստի, յայտ է թէ, նաեւ Կոյսի արգանդին մէջ մարմինը եղաւ Բանն Աստուած: Քանի որ, երբ Հօր Բանը իջաւ մեր բնութեան մէջ, իսկոյն նոյն ժամանակ, անիմանալի արագութեամբ, Հօր Աստուծոյ Բանին ահաւոր բնութիւնը ստոյգ եւ ճշմարիտ սերտութեամբ մարմին առաւ մեր պականասաւոր բնութենէն: Արդ, ու՞ր է երկու բնութիւններու զաղափարը միաւորութենէն ետք, ոչ մէկ տեղ: Դարձեալ, տե՛ս Աթանասի ձայնակից Սուրբ Գրիգոր Նիսացիի ըսածը, թէ՝ աստուածութեան հետ խառնուած տկար եւ ապականացու բնութիւնը եղաւ այն ինչ որ աստուածութեանն էր միշտ: Եւ ո՞ւր խառնուեցաւ այդ ապականացու մարդկային բնութիւնը՝ աստուածութեան անապական բնութեան: Ձէ՞ որ հաւաստիօրէն յայտնի է, թէ այդ խառնումը եղաւ Կոյսի որովայնին մէջ: Ապա ուրեմն, ստոյգ յայտնի է, թէ Կոյսի որովայնին մէջ այդ մարմինը, որ Մարիամէն առաւ, եղաւ աստուածային եւ անապական բնութիւն, նաեւ այն ամէն՝ ինչ որ աստուածութեանն էր միշտ, ինչպէս վկայեց Գրիգոր Նիսացի:

Ուրեմն ահաւասիկ յայտնի է, թէ անոնք որոնք կ'ըսեն՝ խաչելութենէն եւ յարութենէն առաջ Քրիստոսի մարմինը մարդկային տկար, ապականացու եւ մահկանացու բնութիւն, կարօտական եւ անփառաւոր էր, անոնք կ'արդարացնեն Նեստորը, Պողոս Սամոսատցին, Դէոդորոս Տարսոնացին, եւ Կիւրոս քաղաքի եպիսկոպոս՝ Թէոդորիտոսը եւ ասոնց նմանները, որոնք ըսին՝ Կոյսէն մարդ ծնաւ, եւ մահկանացու բնութիւնը չարչարուեցաւ խաչին վրայ, եւ կամ ըսին՝ թէ մարմինը բնակարան էր Բանին եւ ոչ թէ բնութեան միութիւն, ըստ Սուրբ Գրքի սահմանումին: Այդ ըսողներուն վրայ կը կատարուի մեր մեծն Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչի կողմէ ըսուածը, թէ՝ Անոնք որոնք մարմնին հաւատացին, անոնց ճանչցուց իր աստուածութիւնը (Յովհ. Ժ. 9), եւ անոնք որոնք զայթակղեցան մարմնէն՝ ուրացան անոր բնութիւնը, անուղի ընթացան եւ խոտորուեցան:

Կը տեսնե՞ս, թէ մարմնին հաւատալը խոստովանիլ է զայն ըստ Բանին բնութեան՝ ճշմարիտ, անմահ եւ անապական Աստուած: Իսկ զայթակղիլ այդ իսկ մարդկային մարմնէն, ըսել է՝ Բանին մարմինը միաւորութենէն ետք՝ տկար մահկանացու եւ ապականացու բնութիւն է: Կը տեսնե՞ս, թէ աստուածութիւնը ուրացողներ, (Լուսաւորիչ) կ'ըսէ զայթակղողներ են մարմնէն՝ հրէաբար, որ բնակարան կը համարեն մարմինը, եւ ոչ թէ բնութեամբ եղած միութիւն:

Որովհետև, եթէ Քրիստոս երկու բնութիւն է միաւորութենէն ետք, ապա ուրեմն, ճշմարիտ Աստուած չծնաւ Կոյսէն, այլ ապականելի մարդ՝ ինչպէս ըսաւ Նեստոր: Եւ ուրեմն փառաց Տէրը չխաչուեցաւ, ինչպէս կը վկայէ Պօղոս առաքեալ (Ա. Կոր. Բ. 8), այլ՝ մահականացու ծառայ մը, մարդկային տկար եւ անփառաւոր բնութիւն մը, ինչպէս ըսաւ Պօղոս առաքեալի հակառակորդը՝ անզգամ Սամոսատցին:

Եթէ այդպէս է, ուրեմն, առհասարակ ստեցին երկնայինները եւ երկրայինները: Նախ՝ ստեցին մարգարէները, որովհետև այսօրուան ծնած մանուկը՝ որ Կոյսէն ծնաւ, հօր եւ անմահ եւ անհամեմատելի Աստուած է ըսին անոնք: Ստեցին նաեւ հրեշտակները՝ Դաւիթի քաղաքին մէջ ծնածին Տէր եւ Փրկիչ ըսելով եւ «Փառք ի բարձունս Աստուծոյ» երգելով, որ աշխարհ եկաւ խաղաղութիւն եւ հաշտութիւն ընելու մարդոց (Ղուկ. Բ. 11, 14): Ստեցին եւ մոգերը, որովհետև, թողելով կռապաշտութիւնը, դիմեցին ճշմարիտ Աստուծոյն երկրպագելու, եւ, ուրեմն, անոնք եկան երկրպագեցին մահականացու եւ ապականացու բնութեան, եւ փոխուեցան մոլորութենէ մոլորութեան: Որովհետև ոչ թէ մերկ եւ անմարմին Բանը տեսան այրին մէջ եւ երկրպագեցին, քաւ լիցի, այլ տեսան մարմնացեալը եւ մարդացեալը, եւ այն որ տեսան՝ անոր երկրպագեցին: Արդ, եթէ երեւելի մարմինը զոր տեսան մահականացու, ապականացու եւ մարդկային տկար բնութիւն էր, յայտ է թէ անոնք մարդու երկրպագեցին եւ ոչ թէ ճշմարիտ Աստուծոյ, եւ յանգեցան նոյն կռապաշտութեան՝ որուն մէջն էին: Եթէ այդպէս է, երկնքի հրեշտակները եւս մոլորեցան, որովհետև, փոխանակ աստուածային անմահ եւ անապական բնութեան, անոնք երկրպագեցին մահականացու եւ ապականելի մարդու բնութեան:

Այս բոլորէն զատ, ստեց նաեւ ինք՝ Հայրը, որովհետև, Յորդանանի (գետի) վրայ Հրեայ ժողովուրդին ձայնեց, Դա՛ է իմ Որդի՝ զոր կը տեսնէք ձեր մէջ՝ ծնած Մարիամէն (Մատթ. Գ. 17, Մարկ. Ա. 11, Ղուկ. Գ. 22): Հրեաներ ոչ թէ անմարմին Բանը տեսան Յորդանանի մէջ, այլ՝ մարմնացեալը, եւ այն որ կը տեսնէին՝ վկայուած Հօրմէն, զայն Անոր Որդին ըլլալ գիտցան՝ Սուրբ Հոգիին երեւումով: Եւ այն որ տեսան, եթէ ապականացու եւ մահականացու, տկար եւ մարդկային կարօտական բնութիւնն էր, ուրեմն Հայրը ստեց, նոյնպէս եւ անոր հետ ստեց Սուրբ Հոգին: Հայրը պէտք էր ըսեր, թէ ատոր (տեսնուածին) մէջն է իմ Որդին, եւ չըսել՝ «Դա է», եւ խաբել մարդիկը: Եւ եթէ այդպէս է, ստեց նաեւ ինք՝ Որդին, որովհետև ըսաւ կոյրին, թէ՝ Տեսար Աստուծոյ Որդին եւ այն որ կը խօսի քեզի հետ ան է (Յովհ. Թ. 37): Ուրեմն, կոյրը տեսաւ Բանին միացած մարմինը եւ ոչ թէ պարզ Բանը: Եւ եթէ տեսանելի մարմինը օտարացեղ բնութիւն էր՝ այսինքն մարդու մահականացու եւ ապականելի մարմինը, քան անոր միացած Բանը, ուրեմն, Ան ստեց ըսելով կոյրին. «Տեսեր զՈրդին Աստուծոյ» (Յովհ. Թ. 37): Պարտ ու պատշաճ էր որ Ան ըսէր՝ Աստուծոյ Որդին իմ մէջն է, եւ չըսել. «Զոր տեսեր, դա՛ է Որդի Աստուծոյ», եւ խաբել կոյրը եւ բոլոր մարդիկը:

Իսկ եթէ այսպէս խորհիլը կամ մտածելը մեծ անզգամութիւն է եւ խոր ամբարշտութիւն, ուրեմն, դեւերուն եւ անոնց Հօր՝ սատանայի բոլոր հայհոյութիւններէն աւելի է սուտեր դնելը (վերագրելը) անսուտ Հօր Աստուծոյ կամ ճշմարիտ Սուրբ Հոգիին կամ Միածին Աստուծոյ Որդիին, կամ անոր բոլոր սուրբերուն, որոնք վկաներ եւ քարոզիչներ եղան անոր մարդեղութեան: Անոնք եզակի եւ մէկ ըսելով, մարմնացեալ եւ մարդացեալ Բանն Աստուածը՝ Սուրբ Կոյսէն ծնածը, Յորդանանի մէջ մկրտուածը եւ խաչին վրայ գամուածը դաւանեցին մէկ բնութիւն, մէկ կամք, մէկ ներգործութիւն, մէկ դէմք, մէկ Որդի, որ ըստ այնմ Հայրը վկայեց՝ Դա է իմ Որդին որ կը տեսնէք (Մատթ. Գ. 17, Ժէ. 6, Մարկ. Ա. 11, Թ. 7, Ղուկ. Գ. 22, Թ. 35): Հոգին երեւնալով աստուածախառն եւ

աստուածացած մարմնին վրայ, Հաստատեց Հօր այդ վկայութիւնը, եւ Հրեշտակներ զգուշութեամբ սպասարկեցին եւ երկրպագեցին մարդացեալին՝ երկրի վրայ երեւցածին, իբրեւ իրենց Տիրոջ եւ Աստուծոյն, ըստ այնմ թէ՝ «Մատեան Հրեշտակք եւ պաշտէին զնա» (Մատթ. Դ. 11, Մարկ. Ա. 11): Եւ մոգեր երկրպագեցին երեւցածին իբրեւ ճշմարիտ Աստուծոյ: Անոնք չգատեցին բնութիւնը բնութենէն, մտքով իսկ չբաժնեցին, այլ երեւցածը ճանչցան Աստուած, եւ այնպէս մէկ բնութեան եւ մէկ մարմնացեալ Որդիին մատուցին երկրպագութիւն:

Ասոր Համար անոնց Հետ մենք եւս Հետեւեցանք Հօր խօսքին՝ երեւումովը Սուրբ Հոգիին, եւ Որդիին ինքն իր մասին ըրած վկայութեան, ունկնդրելով Անոր բոլոր սուրբերուն, մարգարէներուն եւ առաքեալներուն, եւ եկեղեցւոյ սուրբ վարդապետներուն: Անոնց նման մենք կը խոստովանինք մարմնացեալ եւ մարդացեալ Բանն Աստուած՝ մէկ Որդի, մէկ բնութիւն՝ անշփոթ եւ անքակտելի միութեամբ, անբնորոշ եւ անբաժանելի խառնումով միացած, եւ Կոյսի արգանդին մէջ մէկ եղած: Եւ այսպէս, անապական, անմահ եւ ամենազօր մարմնով Ան ծնաւ Կոյսէն, եւ նոյնը մկրտուեցաւ Յորդանանի մէջ, նոյնը գամուեցաւ խաչին վրայ, նոյնը դրուեցաւ գերեզման, նոյնը յարութիւն առաւ մեռելներէն, նոյնը Համբարձաւ երկինք, նոյնը նստաւ Հօր աջ կողմը եւ նոյնը պիտի գայ:

Հետեւաբար, Կոյսը Աստուածածին է եւ ոչ մարդածին. անապականածին է եւ ոչ ապականածին: Ասոր Համար ինք մնաց անապական, քանի որ ապականացու եւ մահկանացու ծնած մարմնին Համար անհնար է անապական պահել իր ծնողը: Իսկ եթէ մէկը յամառի ըսել՝ մարմինը ապականացու եւ մահկանացու է, յայտ է թէ ան կ'ուզէ բարձրագոյն ընել Կոյսը քան իրմէ ծնածը՝ էմանուէլը, որ կը թարգմանուի՝ Աստուած մեզի Հետ (Մատթ. Ա. 23): Իսկ եթէ ամբարշտութիւն է ըսել՝ Կոյսը աւելի մեծ է քան իրմէ ծնած Աստուածը, ապա ուրեմն ծնողը, իրմէ ծնածին պատճառով, եղաւ անապական, ուստի Հարկ է որ ինք անապական պահեց ծնողը, թէեւ ինք (Քրիստոս) տիրապէս էր անապական, անմահ մարմին եւ ճշմարիտ Աստուած:

Ասոր Համար Յորդանան գետը աստուածակոխ է եւ ոչ թէ մարդակոխ: Ան մկրտուեցաւ աստուածային բնութեամբ (միացած), ինչպէս կ'ըսէ Աթանաս, եւ ոչ թէ մարդկային տկար եւ ապականացու բնութեամբ, ինչպէս թուեցաւ ըսել Նեստորին եւ անոր նմաններուն: Եւ աստուածընկալ խաչը եղաւ աստուածախաչ, եւ զենարան Աստուծոյ Միածնին, ոչ թէ մարդընկալ, մարդախաչ եւ մարդագենակ: Ինչպէս որ Տէրը ըսաւ իր մասին, թէ՝ Հօր սիրելի մէկ Որդին՝ Հօրմէն եկածը՝ մշակներուն մօտ, որոնք այգիէն դուրս Հանեցին զինք եւ սպանեցին (Մատթ. ԻԱ. 33-39, Մարկ. ԺԲ. 1-8, Ղուկ. Ի. 9-15): Անոնք աստուածասպան են եւ ոչ թէ մարդասպան. որովհետեւ, (Աթանաս) ըսաւ՝ Հրեաներ սպանեցին Հօր սիրելի մէկ Որդին՝ Միածինը, եւ ոչ թէ ապականացու մարդ մը: Ասոր Համար Հրեաներ աստուածուրաց են եւ ոչ թէ մարդուրաց, ինչպէս Մովսէս վկայեց, թէ՝ Ձեր աչքերուն առջեւ պիտի տեսնէք ձեր կեանքը փայտէն կախուած (Թուոց ԻԱ. 9, Յովհ. Գ. 14): Արդ, Հրեաներ չտեսան անմարմին Բանը կախուած փայտէն: Ո՞վ կը յանդգնի ըսել այդ: Ուրեմն, յայտնի է թէ անոնք տեսան մարմնացեալ Բանը կախուած խաչին վրայ եւ չհաւատացին: Եւ ահա Մովսէս միատեսակ կեանք անուանեց այդ երեւելի եւ տեսանելի մարմինը՝ խառնումով եւ միութեամբ Բանին: Արդ, ո՞վ պիտի ամբարշտանայ յանդգնիլ եւ ըսել թէլ այդ «կեանքը» մահկանացու եւ ապականացու է: Դեւերն իսկ չեն ըսեր այդ, ո՞ր մնաց ուրիշ մը: Ասոր Համար, գերեզմանը եղաւ աստուածընկալ եւ ոչ թէ մարդընկալ, որպէսզի չըլլայ թէ գերեզմանը երեւի աստուածածին՝ Կոյսի փոխարէն: Այլ, այն որ Կոյսը ծնաւ, խաչը կրեց զայն, եւ գերեզմանը ընդունեց իր մէջ նոյնը, եւ դուրս տուաւ նոյնը: Ան

գերեզմանին մէջ ոչ աւելցաւ եւ ոչ նուազեցաւ, այլ ինչպէս որ մտաւ գերեզման, նոյնպէս ալ ելաւ անկէ առանց յաւելման եւ պակասութեան:

Իսկ եթէ Քրիստոս երկու ընութիւն էր նախ քան խաչը, ինչպէս ըսաւ Լեւոն Հոռոմայեցին, եւ չարչարուեցաւ եւ թաղուեցաւ մարդկային ընութեամբ, եւ ապա յարեաւ աստուածային ընութեամբ, յայտ է թէ Կոյսին փոխարէն գերեզմանը եղաւ աստուածածին: Եւ սուտ են անոնք, որոնք Աստուածածին կ'անուանեն Մարիամը, որովհետեւ, ինչպէս թուեցաւ ըսել Նեստորին, մարդկային ընութիւն ծնաւ անկէ եւ ան յաւէտ մարդածին է քան թէ աստուածածին: Իսկ գերեզմանը, փոխանակ Մարիամին, աստուածածին է, ինչպէս թուեցաւ ըսել Յունաց: Անշուշտ թէ ամբարշտութիւն է, փոխանակ սուրբ Կոյսին, գերեզմանը աստուածածին է ըսել: Ուրեմն, յայտ է թէ Ան մէկ ընութիւն էր նախ քան խաչը, եւ անշփոթ միաւորութենէն ետք միայն աստուածային: Քանի որ, մարդկային ընութիւնը Աստուած եղաւ Բանին խառնումով՝ Կոյսի արգանդին մէջ, եւ Կոյսը ծնող եղաւ նոյն մէկ աստուածային ընութեան: Ատոր Համար, ան Աստուածածին խոստովանուեցաւ երկնայիններէն եւ երկրայիններէն: Եւ նոյն մէկ ընութիւնը՝ անշփոթ եւ անքակտելի միաւորութեամբ, ծնաւ Կոյսէն, մկրտուեցաւ Յորդանանի մէջ: Ան նոյն մէկ ընութեամբ չարչարուեցաւ եւ մնաց անչարչարելի, մեռաւ եւ մնաց անմահ, ըստ այն եղանակին, որ միայն ինք գիտէ: Նոյն մէկ ընութեամբ Ան դրուեցաւ գերեզման, եւ նոյն ընութեամբ յարեաւ: Ան ոչ աւելցաւ եւ ոչ նուազեցաւ: Ան նոյն ընութեամբ կայ եւ կը մնայ յաւիտեան, ինչպէս ինք վկայեց իր մասին յարութենէն ետք, ըսելով. Շօշափեցէք զիս եւ տեսէք, որովհետեւ ես նոյնն եմ, ինչպէս էի նախ քան խաչը՝ եւ ես չփոխուեցայ (Ղուկ. ԻԳ. 39): Եւ Պօղոս առաքեալ կը գոչէ ըսելով. «Յիսուս Քրիստոս երէկ եւ այսօր, նոյն եւ յաւիտեան» (Եբր. ԺԳ. 8): Եւ Պետրոս՝ առաքեալներուն գլուխը, կ'ըսէ. «Անոր մարմինը ապականութիւն չտեսաւ» (Գործք Բ. 31): Եւ Աթանաս Աղեքսանդրացին կ'ըսէ. «Ան յանկարծակի յարեաւ երեքօրեայ, չտեսնելով ապականութիւն, ինչպէս էր առաջ»:

Արդ, ինչպէ՞ս մէկը կը լրբանայ անսանձ բերնով ըսել՝ Բանին աստուածեղէն մարմինը, նախ քան խաչուիլը, Հարկաւորաբար ունէր մահկանացութիւն կամ ապականութիւն, կամ տկարութիւն, կամ կարօտութիւն: Որովհետեւ, Պօղոս (առաքեալ) որ կը խօսէր Քրիստոսով, յայտնապէս ըսաւ մեզի, թէ Յիսուս Քրիստոս՝ ինչպէս այսօր է՝ յարութենէ ետք, նոյնպէս էր երէկ՝ նախ քան չարչարանքները, նոյնպէս եւ Ան կայ կը մնայ յաւիտեան: Արդ, եթէ մէկը այսօր՝ յարութենէ ետք, մահկանացութիւն կամ ապականութիւն կամ ինչ որ Հարկաւոր է մեր մարդկային ընութեան, յանդգնի ըսել զայն Բանին մարմնին, նոյնը պէտք է իմանայ նաեւ նախ քան անոր խաչուիլը: Ապա եթէ ամբարշտութիւն է մարդկային Հարկաւոր կիրքեր խորհիլ Բանին մարմնին՝ յարութենէն ետք, ամբարշտութիւն է նաեւ Հարկաւորաբար (եղած) քան մը ըսել Բանին մարմնին նախ քան խաչը, բացի այն, որ այդ բոլորը Ան կամաւորաբար ունեցաւ որպէս Աստուած: Զոր օրինակ, յարութենէն ետք, նոյնպէս եւ նախ քան յարութիւնը, Ան միօրինակ էր ըսաւ Պօղոս (առաքեալ), եւ Ան է նոյնպէս մինչեւ յաւիտեան: Արդ, մէկը ինչ որ իմանայ եւ ըսէ Բանին Համար, նոյնը պէտք է եղած ըսէ նաեւ մարմնին՝ Բանին մարմնալէն ետք. եւ ինչ որ իմանայ եւ ըսէ մարմնին, նոյնը պէտք է վերագրէ նաեւ Բանին՝ մարմնանալէն ետք: Քանի որ, իսկապէս մէկ են մարմինը եւ Բանը՝ որուն մարմինն է այդ: Ինչպէս կը վկայէ Սուրբ Եփրեմ, թէ Սուրբ Գրքի մէջ չկայ ոչ մէկ յատուկ անջատում Բանին եւ անոր մարմնին, այլ մէկ է Անոր ընութիւնը, մէկ է դէմքը, մէկ է զօրութիւնը. ամբողջը Աստուած եւ ամբողջը մարդ է, նոյն ինքն եւ Անոր ընութիւնը:

Ահաւաստիկ կը տեսնեն, թէ Քրիստոսի ամբողջ անձը Աստուած է, ըսաւ Եփրեմ, եւ ամբողջ անձը՝ մարդ, եւ ոչ թէ Անոր անձին կէսը մարդ, եւ անձին միւս կէսը՝ Աստուած, ինչպէս թուեցաւ ըսել Նեստորին եւ իր նմաններուն։ Եփրեմ այդ երկու անունները (մարդ եւ Աստուած) Անոր մէկ անձին եւ բնութեան ըլլալ սահմանեց։ Ոչ միայն ան այդ երկու անունները մէկ բնութեան եւ մէկ անձին են ըսաւ, այլ եւ Սուրբ Գիրքը Քրիստոսի բոլոր անունները ըլլալ կը սահմանէ Անոր մէկ դէմքին (երեսաց) եւ մէկ բնութեան։ Այսինքն՝ մարդ, Աստուած, զառ, քահանայ, Դաւիթի Որդի, Տէր, ճանապարհ, կեանք, միածին, Բան, վէմ, Աստուծոյ Որդի, մարգարիտ, ճշմարտութիւն, Թագաւոր, Հովիւ, լոյս, Յիսուս, Փրկիչ, դուռ, Քրիստոս, էմմանուէլ, ամենակալ եւ այլ անուններ որ կան, Սուրբ Գիրքը զանոնք խորհրդաբար ըսած է Քրիստոսի վրայ։ Սուրբ Գիրքը խոստովանած է այդ բոլոր անունները ըլլալ Անոր մէկ անձին եւ մէկ բնութեան։ Որովհետեւ, եթէ Քրիստոսի մէջ Աստուած եւ մարդ անունները բաժնես, ապա հարկ կ'ըլլայ բաժնել նաեւ անոր բոլոր անունները, եւ այն ժամանակ Քրիստոս կը բաժնուի ոչ միայն երկուքի, այլ՝ չատերու եւ անսահման։ Բայց մեծ Առաքեալը (Պօղոս) այսպիսի վատ բաժանման կարծիքները վերացուց, ըսելով. «Որպէս մի է Աստուած եւ Հայր, այնպէս մի է Տէր Յիսուս Քրիստոս» (Ա. Տիմ. Բ. 5)։ Այնպէս ինչպէս Հնար չէ բաժնել Հայրը երկուքի, այդպէս ալ Հնար չէ բաժնել Անոր մէկ Որդին՝ Յիսուս Քրիստոսը, քանի որ, Պօղոս (առաքեալի) մօտ Ան մէկ խոստովանուած է, եւ անոր մօտ չկայ երկուութիւն։

Կիրեոյ Աղեքսանդրացի ակնարկելով այդ բանին, կ'ըսէ. «Եթէ մէկը երկու անձերու (երեսս), կամ երկու զօրութիւններու բաժնէ Քրիստոսի համար ըսուած աւետարանիչներուն խօսքերը, առաքելներուն եւ մարգարէներուն գրուածքները, կամ ինչ որ Քրիստոս ինք ըսած է իր մասին, եւ եթէ մէկը իմանայ անոնցմէ ոմանք միայն մարդուն՝ Բանէն դուրս, իրրեւ յարելութեամբ, եւ ուրիշները աստուածաբար՝ Հօր Աստուծոյ Բանին միայն, նշովեալ ըլլայ»։

Կը տեսնեն ահա, թէ Քրիստոսի համար բոլոր ըսուածները ան (Կիրեոյ) կը սահմանէ մէկ դէմքի, մէկ անձի եւ մէկ բնութեան վրայ, եւ այսպէս չըսողներուն ան սաստիկ կերպով նշովեց։ Նոյնը եւ Գրիգոր Աստուածաբան, Կղոզիանոսին ուղղուած իր ճառին մէջ, այդ ամէնը կը դնէ մէկ անձի եւ մէկ բնութեան վրայ, սաստկօրէն նախատելով Ապողինարը, որ բաժանմամբ կ'իմանար Քրիստոսի ներգործութիւնները, իմանալով անոնցմէ ոմանք մարդկութեան վրայ, ոմանք ալ աստուածութեան վրայ։ Իսկ ինք (Գրիգոր Աստուածաբան) այդ բոլորը կը դնէ մէկի վրայ, եւ Արիանոսներուն դէմ իր ճառին մէջ կ'ըսէ՝ Քրիստոսի բովանդակ գործերը եղան աստուածաբար։ Աստուածային գործերը եղան նոյն ինքն Քրիստոսի բնութեամբ՝ վայելուչ խօսքով, իսկ անոր մարդկային գործերը եղան դարձեալ նոյն ինքն Քրիստոսի կամենալով եւ տնօրէնութեամբ, բայց ոչ հարկաւորութեամբ, այլ աստուածային իշխանութեամբ։ Ապա ուրեմն, այն ամէնը ինչ որ էր Բանը սկիզբէն, նոյնպէս եղաւ եւ մարմինը խառնումով եւ միաւորութեամբ Կոյսի արգանդին մէջ։ Ինչպէս Սուրբ Եփրեմ կը գրէ, թէ Բանն Աստուած անբաժանելի եւ անորոշելի է իր մարմնէն, այն միաւորութեամբ որ Բանը ունի Հօր Հետ ըստ բնական համագոյութեան, որովհետեւ անոր մարմինը հաւասար է անունին (Բանին)։ Եւ եթէ մարմինը չհաւասարեցաւ Անոր ամէն ինչին՝ բաժնուած եղաւ աստուածութենէն, եւ Բանը չերկրպագուիր. այնուհետեւ, սուտ է նաեւ Սուրբ Գիրքը որ կ'ըսէ թէ՝ Բանը մարմին եղաւ (Յովհ. Ա. 14)։

Այստեղ, դարձեալ, տեսնանք զգուշութեամբ, թէ Եփրեմ ըսաւ՝ Բանին մարմինը ամբողջ բնութեամբ, անունով եւ գործով իսկապէս եւ ճշմարտօրէն հաւասարեցաւ Հօր բնական գոյութեան։ Զօր օրինակ, ան կ'ըսէ, Բանը բնական համագոյութիւն ունի Հօր Հետ. նոյնակի՞ռ պայմանով, կ'ըսէ, թէ Անոր մարմինը

միաւորութեամբ եղաւ Հաւասար Համարութիւն Բանին: Եւ ան կ'աւելցնէ, ո'վ որ չի խոստովանիր թէ Անոր մարմինը ամբողջ բնութեամբ Հաւասարեցաւ Բանին բնական Համագոյութեան, այնպիսին անկէ կ'ուրանայ անոր աստուածութիւնը, եւ ան երկրպագող չէ Բանին: Եւ անոնք որոնք չեն ըսեր թէ մարմինը բնութեամբ ճշմարտապէս աստուածացաւ միաւորութեամբ՝ Կոյսին արգանդին մէջ, անոնք սուտ է կ'ըսեն «Բանն մարմին եղեւ» (Յովհ. Ա. 14) գրութիւնը:

(Սուրբ) Եփրեմ իր «Հաւատք»ի գրքին մէջ դարձեալ կ'ըսէ այսպէս, թէ Բանն Աստուած միացաւ մարմնին, եւ մարմինը Հաղորդուեցաւ Բանն Աստուծոյ Հետ, եւ մարմինը ճշմարիտ Աստուած է՝ ըլլալով ըստ բնութեան Բանին, որ միացաւ Անոր: Ատոր Համար, Հարկ եղաւ որ Բանն Աստուած առնէ մարմնին անունը, նոյնպէս եւ մարմինը ստուգապէս առաւ Բանն Աստուծոյ անունը, եւ ինչպէս որ եղաւ Հաղորդութիւն, եղաւ նաեւ երկուքին խառնումը մէկ եւ մէկ բնութիւն: Տե՛ս, ան ըսաւ թէ մարմինը միաւորութեամբ եղաւ ճշմարիտ Աստուած՝ ըստ բնութեան Բանին: Սոյնպէս, Բանին եւ մարմնին երկու անունները եղան մէկ անուն, մէկ կամք. եւ ան կ'աւելցնէ ըսելով՝ «Ուսումնին պատճառով մէկ միացեալ բնութիւն է, եւ, ամենայն Հարկաւորութեամբ, երկու անունները մէկ բնութեան են, մէկ անուն եւ մէկ միաւոր է»:

Արդ, ինչպէ՛ս մէկը կը յանդգնի միաւորութենէն ետք տարբեր բնութիւն ըսել մարմնին: Քանի որ մարմինը, ըսաւ Եփրեմ, միաւորութեամբ ճշմարիտ Աստուած եղաւ Կոյսի արգանդին մէջ, եւ ան բոլոր Հարկաւորութիւններով մէկ բնութիւն սահմանեց Բանին եւ Անոր մարմնին: Ուստի յայտ է, թէ մէկը այն ինչ որ կ'իմանայ մարմնին պատահած՝ ըստ Հարկաւորութեան, որ Բանին մարմնին է, նոյն բաները կը պատահին նաեւ Բանին. եւ ամէն ինչ որ Բանինն է՝ նոյնը կ'երթայ նաեւ Հօր: Իսկ եթէ Հօր մէջ չկայ տկարութիւն, ապականութիւն, կարօտութիւն եւ մահկանացութիւն, որովհետեւ շատ մեծ ամբարշտութիւն է նման բաներ խորհիլ Հօր էութեան Համար, ուրեմն, ամբարշտութիւն է նաեւ այդպիսի բաներ իմանալ Բանին մարմնին վրայ՝ ըստ Հարկի բնութեան: Քանի որ, Սուրբ Հայրեր ըսին՝ մարմինը, միանալով Բանին, Հաւասարեցաւ Հօր իսկական էութեան, եւ զայն բոլորովին՝ ամէն ինչով, անվրէպ նմանութեամբ Համեմատել Անոր:

Արդ, այս ըսելով չենք ուրանար տնօրինական մարդկային կիրքերը, զոր Որդին կրեց, բացի մեղքէն, կամաւորաբար աստուածային իշխանութեամբ, ոչ թէ մեզ նման: Որովհետեւ մենք, որ չենք կամենար՝ կ'անօթենանք, կը ծարաւանանք, կը յոգնինք, կը ննջենք, կ'երկչոտինք եւ կ'անգիտանանք, եւ ասոնց նման բաներ, զոր կը կրենք Հարկաւորաբար՝ առանց մեր կամքին:

Քրիստոս Աստուած այդպէս չըրաւ, այլ, այն ինչ որ վայելուչ էր Իր կամքին՝ կը Հետեւէր, որ արդարեւ հասկնալի է այդպէս Աստուծոյ պարագային: Որովհետեւ, Ան բնութեան Հարկաւորութեան ներքեւ մնացած չէր, ինքն էր Տէրը եւ շարժողը Իր բնութեան՝ ինչպէս որ կը կամենար: Քանի որ, ամենակարող զօրութեամբ եւ ամենագոր իշխանութեամբ էր Ան, եւ ամէն ինչ կը Հետեւէր Անոր՝ իրրեւ ճշմարիտ Աստուծոյ կամքին: Որովհետեւ, Ան կարող էր անօթենալ՝ երբ կամենար, եւ կարող էր չանօթենալ. կարող էր ննջել եւ կարող էր բնաւ չննջել. կարող էր յոգնիլ եւ չյոգնիլ, զարհուրիլ եւ չզարհուրհիլ, չարշարուիլ եւ չչարշարուիլ, մեռնիլ եւ չմեռնիլ. Ան կարող էր ընել ամէն ինչ որպէս Աստուած: Ան կրեց ամէն ինչ կամենալով՝ առանց մեղքի՝ ողորմելով մեզի, եւ որպէս Աստուած իր զօրութեամբ ազատ արձակեց բոլորը, ինչպէս կը գրէ Սուրբ Կիրեղ իր «Գանձ» գրքին մէջ՝ «Ոչ թէ բնութիւնը կը ստիպէր զինք, այլ ինք կը մղէր իր բնութիւնը»:

Ահաւասիկ յայտնի նշաններ, թէ Ան աստուածային իշխանութեամբ ազատ էր ըլլալ մարդկային բնութեան Հարկաւորութեան բերումով եղած բոլոր կիրքերուն

մէջ, ըսաւ (Կիրեղ): Որովհետեւ Աստուած Հարկաւորութեան ներքեւ չիյնար, այլ ինք է ղնողը Հարկաւորութեան եւ լուծողը բոլոր Հարկաւորութիւններուն, ինչպէս որ Ան կը կամենայ: Ասոր համար Գրիգոր Աստուածարան կ'ըսէ, թէ Ան կրեց բոլոր կիրքերը աստուածաբար, որովհետեւ Ան կարող էր ինչ որ կը կամենար: Ասոր վկայ է այն՝ զոր քառասուն օրեր (ծմապահութենէ) ետք, «ապա Ան անօթեցաւ», կ'ըսէ աւետարանիչը (Մատթ. Դ. 2, Ղուկ. Դ. 2): Եւ ահա այս «ապա» կը յայտնէ թէ երբ Ան կամեցաւ՝ ա'յն ժամանակ անօթեցաւ: Իսկ մենք կ'անօթենանք մէկ օրուան մէջ, եւ կարող չենք անկարօտ ըլլալ՝ ո'չ օր մը, ո'չ ալ ժամ մը: Բայց Ան ըլլալով անկարօտ, կարող էր ընել ինչ որ կը կամենար, ինչպէս մեր երանելի Սուրբ Գրիգոր (Լուսաւորիչ) կ'ըսէ. «Արքայութեան մէջ անճաշակելի կերակուրին հաղորդուեցաւ Ան՝ Յարութենէն ետք, որպէսզի առաքելներուն հաւատալի ընէ իր յարութիւնը: Նախ քան չարչարանքները, Ան կերաւ, խմեց եւ ննջեց, որպէսզի հաւատացնէ մարդիկը թէ արդարեւ Աստուծոյ իսկական Որդին՝ եղաւ Որդի մարդոյ: Դարձեալ եւ յարութենէն ետք, անկարօտութեան մէջ Իր կերակուր ճաշակելը եղաւ ցուցանիշ եւ ստուգիչը, թէ նախ քան խաչելութիւնը, այս կարօտական եւ քաղցող աշխարհին մէջ Ան կը շրջէր ամէն տեղ կշտացած եւ բոլորովին անկարօտ»: Կը տեսնե'ս թէ Սուրբ Գրիգոր կ'ըսէ՝ Բանին մարմինը նախ քան խաչելութիւնը անկարօտ էր: Ան ըսաւ նաեւ թէ Ասոր մարդկային կիրքերը եղան կամաւոր, հաստատելու համար իր մարդեղութիւնը:

Իսկ եթէ մէկը կը յամառի ըսել, ինչպէս Ապողինար ըսաւ Բարսեղ Կեսարացիի դէմ, թէ ինչպէս երկու բնութիւնները կ'ըլլային մէկ կատարեալ բնութիւն: Ասոր պատասխանելով Բարսեղ, կ'ըսէր, «Մարդոց համար անկարելի է ընել այդ, իսկ Աստուծոյ համար ամէն ինչ կարելի է, ինչպէս՝ Կոյսին ծնելը, ծովին վրայ քայլելը եւ փակ դռներով ներս մտնելը: Արդ, ինչպէս որ ասոնք կարելի են Աստուծոյ, նոյնպէս եւ երկու բնութիւնները խառնումով եւ միաւորութեամբ մէկ բնութիւն ընելը Աստուծոյ կարողութիւնն է»: Բայց տեսնենք այս նաեւ ըստ հասարակաց մտածողութեան: Ո՞չ արդեօք անասունը ըստ ինքեան կատարեալ է, եւ ըստ այնմ շնչական է եւ զգայական, որ ունի կամք եւ կ'երթայ դէպի ախորժելին, եւ կը հեռանայ նեղացնողէն: Իսկ Հրեշտակները ըստ ինքեան կատարեալ են բնութեամբ եւ էութիւն են, որոնք, ըստ այնմ, անմահ կենդանիներ են եւ ունին միտք եւ բանականութիւն:

Եւ ահա կը տեսնենք երկու կատարեալ բնութիւնները միասին խառնուած, անասնականը՝ այսինքն զգայականը, եւ բանականը՝ այսինքն Հրեշտակայինը: Եւ այս անշփոթ միութիւնը ըրաւ մէկ կատարեալ բնութիւն, եւ մարդը եղաւ բանական կենդանի: Եւ այդ միաւորութենէն ետք մարդուն մէջ չի տեսնուիր երկու զատուած բնութիւններ, այլ, մարդուն մէջ Հարկաւորաբար կը տեսնուի մէկ անշփոթ եւ անբաժան բնութիւն, մէկ կամք, եւ մէկ ներգործութիւն: Մարդուն մէջ, միաւորութենէն ետք, չերեցաւ երկու բնութիւն եւ կամք, այլ, մարդը առնելով բանական բնութիւնը եւ կամքը, անոնց հետ միաւորեց անասնական եւ շնչական կամքը եւ բնութիւնը, եւ անոնք բոլորովին եղան բանական կամք եւ բնութիւն, եւ անոնցմէ խափանուեցան անասնական բնութեան կամենալը եւ մղումը: Եւ երբ ան անասնական գործով կ'ընթանայ, ան միայն բանական իշխող կամքով է ամէն բանի մէջ ինչ ալ կամենայ: Եւ այս ոչ միայն Աստուածաշունչ Գիրքը եւ եկեղեցւոյ ներքին հոգեկիր ձեռնհաս վարդապետներ կը յայտնեն, թէ մարդը մէկ բնութիւն, մէկ կամք եւ մէկ ներգործութիւն է, այլ եւ Հելլենացիներու աշխարհային պանծալի բանաստեղծներ, որոնք հաւաստի քննութեամբ իրենց դատողութիւնը ըրին եւ ըսին բնութիւններու վերաբերեալ, թէ մարդը մէկ բնութիւն, մէկ կամք եւ մէկ ներգործութիւն է: Այդ երեւելիներէն մէկն էր Արիստոտէլ, որ նոյնպէս կ'ըսէ, «Ոչ

միայն պարզեցրել ըստ բնութեան մէկ են, այլ եւ անոնք, որոնք ըստ իրենց շարադասութեան խմբուած են շատ տեսակներէ, բնութեամբ մէկ են»։ Ահաւասիկ կը տեսնես, թէ աշխարհականներ ճշգրիտ քննութեամբ, հոգեւոր մարդոց հետ համաձայն, մարդուն համար մէկ բնութիւն է ըսին։

Արդ, եթէ ստեղծուած բնութիւն մը խառնուեցաւ ուրիշ ստեղծուած բնութեան մը մէջ, եւ դէպի իրեն փոխուած եւ միացուած անասնականը ըրաւ քանական, միացած բնութեամբ եւ կամքով եւ եղաւ մէկ՝ անշփոթ եւ անքակտելի միութեամբ, որչափ եւս առաւել անեղ եւ արարիչ Բանն Աստուած, յօրինողը բնութիւններուն եւ բոլոր գոյութիւններուն, որ առաւ մեր ամբողջ բնութիւնը՝ հոգին, մարմինը եւ միտքը՝ Կոյսի որովայնին մէջ, եւ իր մէջ փոխադրեց զանոնք՝ խառնելով եւ միաւորելով։ Ան իսկոյն աստուածային ըրաւ մարդկային բնութիւնը, եւ մահկանացուն՝ անմահ եւ անապական՝ անշփոթ միութեամբ եւ անսպառելի խառնումով։ Բանն Աստուած անքակտելի եւ սերտագոյն միութիւն ըրաւ իր եւ իր մարմնին, առաւել քան մարդկային հոգիին եւ մարմնին միութիւնը։ Մարդկային տկար բնութեան, կամքին կամ ներգործութեան մէջ չմնաց ոչ մէկ քանակ (թիւ, մասեր) որ աստուածային միաւորութիւնը հարկաւորապէս առնէր զայն, քանի որ այդ բոլորը աստուածային կամքով եւ ներգործութեամբ աստուածացան կ'ըսուին՝ անշփոթ միաւորութիւնն ենք։ Որովհետեւ, երրորդութիւնը մնաց պարզ, անփոփոխ, անխառն եւ անաւելորդ այդ բոլոր նիւթական եւ տկար բնութեան թուակցութենէն։ Որդիին մարմնանալէն ետք, երրորդութիւնը մնաց նոյն մէկ բնութեամբ եւ նոյն նմանութեամբ, ինչպէս որ էր յաւիտենից։ Ո՛չ մէկ աննման բնութիւն աւելցաւ երրորդութեան մէկ բնութեան, ո՛չ ալ այլանման կամք՝ Անոր նոյնանման կամքին։ Ինչպէս Գրիգոր Նիսացի կ'ըսէ իր եղբոր Բարսեղի հարցումին թէ՝ «Որդին հագնելով մարմին զայն փոխեց իր նոյն պատկերին՝ միաւորութեամբ, որովհետեւ Հայրը չէր ներեր (թոյլ տար) իրեն աննմանին տալ իր աթոռակցութիւնը»։

Կը տեսնենք ահա թէ մարմինը Հօր նման է կ'ըսէ (Գրիգոր Նիսացի), եւ կ'աւելցնէ՝ «եթէ Հօր նման չէր, (մարմինը) չէր կրնար աթոռակից ըլլալ Անոր»։ Ուստի յայտնի է, թէ Բանին եւ մարմնին մէկ բնութիւն ըլլալը հարկաւոր է, որովհետեւ, Ան այսպէս անվրէպ նմանութիւն կ'ունենայ Հօր հետ, եւ թէ Հայրը մէկ բնութիւն է, եւ ան որ նման է անոր՝ ճշգրիտ նմանութեամբ, հարկ է որ ան եւս ըլլայ մէկ բնութիւն, քանի որ այսպէս ան կ'ունենայ աթոռակցութիւն Անոր հետ։

Ապա եթէ մէկը յամառի երկու բնութիւն ըսել Քրիստոսի՝ միաւորութենէն ետք, հարկ է եւ Հայրը երկու բնութիւն է ըսել, Հայր եւ Որդին իրարու հետ նոյն նմանութիւնը ունենալուն համար, այդ պատճառով եւ աթոռակից են իրարու։ Իսկ եթէ ամբարշտութիւն է երկու բնութիւն ըսել Հօր, ուրեմն ամբարշտութիւն է նաեւ երկու բնութիւն ըսել Քրիստոսի՝ միաւորութենէն ետք, որովհետեւ, Ան չի կրնար երկու բնութիւններով նման ըլլալ Հօր մէկ բնութեան, ոչ ալ Անոր աթոռակից, ինչպէս վկայեց երանելի Գրիգոր Նիսացի։ Ուստի, հարկ է մէկ բնութիւն խոստովանիլ Քրիստոսը, եւ մէկ կամք Անոր՝ միաւորութենէն ետք, որովհետեւ, այսպէս, Բանը իր անվրէպ նմանութեամբ, Հօր հետ միշտ միասին ամբողջական աթոռակից կը պահուի։

(Շարունակելի՝ 2)

Թարգմանեց գրարարէ
ՍԱՄՈՒԷԼ Ծ. ՎՐԴ. ԱՂՈՅԵԱՆ